

ישי שפירא קלטר

אוצרת: נוגה דוידסון

26.3-9.5.2015

תערוכתו של ישי שפירא קלטר פורטת את כוחות השוק המשפיעים על היצירה האמנותית- על כלכלת האמנות, האינטרסים של בעלי ההון התומכים ביצירה, והתהליכים החברתיים שכלכלה זו יוצרת.

בתערוכה מופיעות שתי רשימות. האחת, רשימת התורמים למוזיאון תל אביב, נגללת על גבי ארבעה מסכי LED דיגיטליים. מסכים אלו הם אדפטציה לרשימה המופיעה על קיר בכניסה לחלל המבואה הראשי של המוזיאון, קודם לעמדת בידוק הכרטיסים. קלטר מגדיר אותה כעבודה החשובה במוזיאון, בהיותה זמינה לכל הצופים ללא תשלום וכן מכילה אינפורמציה המשפיעה על שאר המוצגים במוזיאון. אף על פי כן מעטים האנשים שמבחינים בה. מרביתם מדלגים עליה ואינם נותנים עליה את הדעת. כך לעומת העיצוב היבשושי והבלתי מושך לעין של הרשימה המקורית, בתערוכה מוענקת לה נראות שלא ניתן לפספס- היא במרכז, היא מוארת והיא נוכחת ללא כל ספק.

הרשימה השנייה מוצגת כתרשים הפורש את הרשת העסקית והחברתית של חברי דירקטוריון מוזיאון תל אביב. כגוף המפקח, בידי הדירקטוריון מופקדת האחריות למנות את הצוות המנהלי של המוזיאון, לקחת חלק בגיבוש תכנית התערוכות ולהשתתף בוועדות הפרסים שמעניק המוזיאון. קלטר פתח במחקר על הדמויות העומדות מאחורי רשימת השמות ויצא לבדוק במה הם עוסקים, באילו תפקידים הם מחזיקים, לאילו גופים נוספים הם תורמים ובאילו תחומים אחרים הם משקיעים. גם במקרה הזה, מדובר במידע הנגיש לכלל הציבור ומפורסם לכל המבקש בכך אולם במקום שיהיה מאחורי הקלעים, קלטר העלה אותו מעל פני השטח והציבו בקדמת הבמה. כמי שאומר, אם אלה המושכים בחוטים, מדוע אני צופה רק בהצגה? מתחוללת כאן דרמה נוספת והיא מעניינת, גדולה ומשמעותית יותר מזו שמבקשים שאצפה בה.

השפעתה נוגעת לא רק במידת הצלחתם של אמנים מסוימים אלא גם בסוג האמנות שאמנים אלה מייצרים ושחללי תצוגה של אמנות מציגים. יתרה מכך תרשים חברי הדירקטוריון מדגים כיצד אחדים מהחברים הם בעליהם של חברות המושקעות בנכסים ובקרקעות בדרום תל אביב. לפיכך תמיכתם באמנות נושקת לאינטרס שלהם לקדם את תהליך הג'נטרפיקציה באזור, המסמן את כניסתם של אמנים, גלריות ומקומות בילוי עדכניים לאזורים המוכרים כמוכי עוני ופשע, כחלק ממגמת התחדשות עירונית מכוונת מלמעלה אשר מעלה את הערך הנדל"ן באזור.

התערוכה מבקשת להציב את האמן בעמדת כוח המודעת למקומו במארג החברתי- כלכלי, בהיותו מכשיר הקרקעות של אילי הנדל"ן, ההופך את הזבל העירוני לזהב. בעוד הסטריאוטיפ השגור על אמנים רואה בהם אנשי רוח מעופפים שלא מבינים ולא מתעסקים בכסף מתוך אידיאליזם רומנטי או הגדרה עצמית בזהמינית ואנטי בורגנית, קלטר מבין שזו עמדה שקל לנצלה ומבקש לטעון בעלות על חלקו בעוגה. לשם כך הגיש בקשה לתרום כסף למוזיאון ת"א כדי לקנות לעצמו מקום בפנתיאון קיר התורמים של מוזיאון תל אביב ולהצטרף לרשימה המיוחסת. כך הוא מבקש לשבש את יחסי השליטה באמצעות הפניית מבט מחפצן לעבר פטרוני האמנות.

הדמויות המופיעות בסדרת הדיוקנאות, בכירים רמי דרג השייכים לקבוצה אקסקלוסיבית הנהנית מיוקרה כפולה – כבעלי הון וכתומכי אמנות, מתקבלות כדמויות בעלות אפקט רכילותי ותדמית. הן מנוצלות על ידי האמן כדי להעצים את העניין ותשומת הלב שלה תזכה תערוכתו, כדי להגדיל את כמות הכניסות והתגובות.

יחסי האמן והממסד האמנותי כפי שהם מוצגים בתערוכה, הם דוגמה מייצגת לתמונה חברתית רחבה יותר ומצביעים על מעמדו של האזרח מול הממסד ככלל. היצירה האמנותית מובאת כדוגמה מייצגת לאושרו של האזרח ככלל, שכן כל הדברים שהיצירה האמנותית מייצגת – הרוח, המחשבה, הפילוסופיה או הנפש – משולים לצרכים הלא חומריים בחייו של האזרח – הרווחה, הבריאות, החינוך, הזכויות הסוציאליות, המנוחה, ההנאה. צרכים אשר נזנחים במדינה אשר לא דואגת לטובת אזרחיה, אשר אינה מנוהלת על ידי על ידי מנהיגים שליחי ציבור אלא על ידי לוביסטים של בעלי הון וועדי עובדים.

כך גם ניתן לראות בעבודת הוידאו Working Every Day of My Life שצילם בכנסיית מהגרים ניגריים בדרום העיר, כייצוג למפלט שאפשר למצוא בחיי רוח, בין אם מדובר באמונה באל או ביצירת אמנות. במובן זה, אם להקביל את קהילת מהגרים זו אל קהילת האמנות המקומית, מפלט זה אולי מציל אותנו מתהומותיה של הנפש ומנחם אותנו במעט על מצבנו הכלכלי-מדיני הגרוע אך הוא גם עלול להשאיר אותנו תקועים במקום. כי אנו ממשיכים ליצור ללא תמורה כספית, כיוון שזה עושה לנו טוב, כיוון שזה נותן לנו משמעות לחיים, על כן אפשר להמשיך לנצל אותנו, לא לשלם לנו (בכלל או מספיק), לעשות עסקאות על הגב שלנו ולהשתמש בנו לצרכי תדמית.

קלטר מציג בתערוכה אסטרטגיה מנוגדת לעמדה מוחלטת זו. הוא מסרב להיות מקוטרג, מסרב להיות בצד הפאסיבי, מסרב להיות מקבל הטובה אסיר התודה. האלטרנטיבה שהוא מאמץ כחלופה לוקחת את השליטה לידיים שלו בכך שהוא נכנס לתפקיד המפיק – כאמן הוא איש הרעיון, או לחלופין "היזם" או מעצב המוצר אשר עושה אאוט סורסינג (out sourcing) לאנשי מקצוע אשר ייצרו את העבודות. הוא עושה מחקר, משיג מימון ומייצר תוצרים בגימורים מקצועיים ומלוטשים. הוא דורש להתייחס אל משלח היד של האמן כעבודה לגיטימית, בעלת תפקיד וערך בעולם אשר אינה תחביב לשעות הפנאי של ילדים, פנסיונרים ואנשים המסרבים להתבגר ולמצוא עבודה "אמיתית".

ניתן לראות את המהלך של קלטר כירייה לעצמו ברגל אשר עלולה לסכן אותו ואת כל מי שקשור אליו בנידוי גורף. אולם אם קלטר יורק לבאר ממנה הוא שותה, הוא עושה את מה שלימדה אותו השיטה, שזוהי הדרך לשרוד – צריך להילחם על דברים בסיסיים ולהיות ער לכל תרגיל שמנסים לסובב אותך, להיות מודע לכך שאם לא תעמוד על שלך ותתעקש לקבל את מה שמגיע לך תנוצל בכל דרך אפשרית (בכסף, בתנאים, ביחס).

בקשתו לדון בשיטה, לפרק אותה לגורמים ולפעול מתוכה מסונכרנת עם הדור הנוכחי – הפעולות של קלטר הן פעולות של אמן occupy השייך לדור מחזאות קיץ 2011 ושותף לשינוי התודעתי שהתחולל בעקבותיהן בנוגע ליחסי הון ושלטון. זו תערוכה של אחד מאנשי ה-99% המתייצב מול אנשי ה-1% ומעלה על פני השטח את החוקים הלא הכתובים שמכתיבים את סדר היום.